

Innspillsnotat til åpen høring i Justiskomiteen, ang.

Prop. 132 L (2024–2025) Endringer i straffeloven (samtykke til seksuell omgang m.m.)

Reform – ressurscenter for menn takker for muligheten til å komme med innspill til proposisjonen. Som ekspertmiljø på gutter og menns likestillingsutfordringer mener vi at forslaget til samtykkebasert voldtektslovgivning er et viktig og nødvendig skritt for å sikre et bedre vern mot seksuelle overgrep, også for gutter og menn.

Endring i straffeloven § 291 – nytt første ledd («bare ja betyr ja»)

Departementet foreslår å innføre et nytt første ledd i straffeloven § 291, basert på «bare ja betyr ja»-modellen. Bestemmelsen vil ramme seksuell omgang der den andre parten verken i ord eller handling har gitt samtykke.

Reform støtter dette forslaget. Vi mener det er særlig viktig for å synliggjøre og fange opp overgrep mot gutter og menn. En utbredt misforståelse er at fysisk respons – som ereksjon eller sædavgang – innebærer samtykke. Forskning viser at dette ikke er tilfellet.¹ Slike responser kan være fysiologiske reaksjoner på frykt eller stress, og må ikke tolkes som uttrykk for frivillighet.

I tillegg møter menn stereotype forestillinger om at de alltid er i stand til å gjøre fysisk motstand. Mange menn som utsettes for overgrep, går imidlertid i frys og framstår passive. En samtykkebasert bestemmelse ivaretar slike situasjoner bedre enn dagens lovverk, og bidrar til et mer kjønnsnøytralt vern.

Selv om den offentlige diskusjonen i hovedsak har handlet om kvinners rettssikkerhet, mener vi lovforslaget har en bredere normativ betydning. Det markerer at alle – uavhengig av kjønn – har rett til å bestemme over egen kropp, og at seksuell omgang skal være basert på aktivt samtykke, enten verbalt eller gjennom tydelige handlinger.

Endring i § 291 – nytt andre ledd («nei betyr nei»)

Departementet foreslår å videreføre dagens voldtektsbestemmelse som et nytt andre ledd i § 291, og samtidig utvide den med et nytt straffalternativ: Den som har seksuell omgang med noen som i ord eller handling gir uttrykk for ikke å ville det, skal kunne straffes med fengsel inntil 10 år.

Reform støtter dette forslaget.

¹ Bullock, C.M., & Beckson, M. (2011). Male victims of sexual assault: phenomenology, psychology, physiology. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 39(2), 197-205. Hentet fra <http://jaapl.org/content/39/2/197>

Opphevelse av straffeloven § 292

Departementet foreslår å oppheve § 292 og samle bestemmelsene om voldtekt i § 291. Bakgrunnen er at § 292 har en lite treffsikker minstestraft, bygger på et kjønnskjevt språk og bidrar til sjablongmessig rettspraksis.

Reform støtter dette forslaget. Formuleringen «innføring av penis» i § 292 er et eksempel på hvordan språk kan bidra til en kjønnnet forståelse av overgrep – som om det kun er menn som utøver voldtekt, og kvinner som er utsatt. Slike formuleringer usynliggjør menn som ofre, og kvinner som overgripere. Å samle bestemmelsene og bruke et kjønnsnøytralt språk kan bidra til en mer inkluderende og rettferdig forståelse av seksuelle overgrep.

Endring i § 295 bokstav c – «sårbar situasjon» i stedet for «livssituasjon»

Departementet foreslår å endre ordlyden fra «livssituasjon» til «sårbar situasjon», for å kunne fange opp også forbigående tilfeller av særlig sårbarhet hos barn under 18 år.

Reform støtter dette forslaget.

Begrensning i unntak fra foreldelse

Departementet foreslår at unntaket fra foreldelse kun skal gjelde grove voldtekter etter § 293, og at fullbyrdede overtredelser etter § 291 andre ledd likevel ikke foreldes dersom fornærmede var under 18 år.

Reform stiller seg spørrende til dette forslaget. Forskning viser at seksuelle overgrep mot gutter og menn er sterkt underrapportert,² og at menn i snitt venter 20 år før de forteller om overgrep de har vært utsatt for.³ Dette kan knyttes til stereotype forventninger til mansrollen, hvor det å vise sårbarhet bryter med normen om styrke og uavhengighet. Slike normer skaper sterk skam og stigma, og gjør det særlig vanskelig for menn å stå frem. En foreldelsesfrist vil derfor kunne ramme overgrepsutsatte menn uforholdsmessig hardt.

Vi vil utdype Reforms synspunkter på lovforslaget i den muntlige høringen for komiteen.

Oslo, 5. mai 2025

Berit Eggebø Næss /s/
rådgiver

Mali Storbækken
seniorrådgiver

² Kimerling, R., Rellini, A., Kelly, V., Judson, P.L., & Learman, L.A. (2002). Gender Differences in victim and crime characteristics of sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 526–532.

³ Easton, S.D., Saltzman, L.Y., & Willis, D.G. (2014). «Would you tell under circumstances like that?»: Barriers to disclosure of child sexual abuse for men. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 460-469.